

MEDİKO-LEGAL RİSKLİ ACİL OLGULAR

Yrd. Doç. Dr. Atakan YILMAZ

PAÜTF Acil Tıp AD DENİZLİ

Öğrenme Hedefleri:

- Mediko-legal sorumluluklar açısından bilinmesi ve uygulanması gereken ana konular:
 - ❑ **Aydınlatılmış Onam**
 - ❑ **Bakım Görevi**
 - ❑ **İhmal**
 - ❑ **Dokümantasyon**
 - ❑ **Mahremiyet (Gizlilik)**
 - ❑ **Adli Kanıt Koruma**

Temel (Anahtar) Noktalar:

- Acil personelinin temel özellikleri (olması gerekenler);
 - ❑ Bilgili
 - ❑ Becerikli (yeterli, yetenekli..)
 - ❑ Eğitimli
 - ❑ Kalifiye (mesleki..)
 - ❑ Sorumlu (hesap verebilir..)

Acil Servisteki Riskler:

- Kaotik ortam
- Yatış kısıtlılığı (servis, yoğun bakım ..)
 - Acil serviste makul zaman diliminde yatırılmayan hastalar ..
- Yıpratıcı hasta yoğunluğu
- Stres
- Hasta faktörleri
- İnsan faktörleri

Aydınlatılmış Onam

- Anayasa madde 17/2'ye göre;
 - *“Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz;*
 - *Rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.”*
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 6297/2541sy. kararına göre;
 - *“... Yalnız bu rızanın hukuken geçerli olabilmesi için kişinin, **sağlık durumunu, yapılacak müdahaleyi ve etkileri ile sonuçlarını bilmesi, bu konuda yeteri kadar aydınlanması ve iradenin serbestçe açıklanması gerekir.***

Olgu

- Toksik dozda ilaç alımı
NG taktırmak istemiyor
???
- 3.kattan düşme,
Hemo-pnömotoraks
Tüp taktırmak istemiyor
???

Aydınlatılmış Onam

- Onamın beş unsuru şöyledir
 - ❑ Onam *gönüllü* bir şekilde verilmelidir.
 - ❑ Onam veren kişi yasal olarak *akıl-baliğ* olmalıdır.
 - ❑ Onam *aydınlatılmış* (bilgilendirilmiş) olmalıdır.
 - ❑ Onam *özgün* (özel) olmalıdır.
 - ❑ Onam *güncel olanı* (yapılıyor olanı) kapsamalıdır.

Bu unsurlardan herhangi birinin eksikliğinde ...

Aydınlatılmış Onam

- Onam değişik şekillerde verilebilir:
 - **Zımnî** (İma Edilmiş) Onam;
 - İma edilmiş onam en basitidir
 - **Sözlü** Onam;
 - Sözlü onam ima edilmiş onamdan daha geçerlidir
 - **Yazılı** Onam;
 - Yazılı onam acil personelinin değerlendirmeleri sırasında almasının zorunlu olmadığı onam tipidir

Aydınlatılmış Onam (Şekli ve İspatı)

- Nitekim Y13.HD 2008/10750 sy. kararına göre;
“...*Davalı, davacıyı müdahalenin komplikasyonları konusunda aydınlattığını yazılı belge ile ispat edemediği gibi...*” denilmek suretiyle hekimin aydınlatmayı ispat edememesi dolayısıyla sorumlu olacağı kararına varılmıştır.
- Hekimin hastayı aydınlatması **sözlü olmalı** ancak daha sonra ispat gücü açısından **yazılı belgeye** dökülmelidir !!!

Aydınlatmanın Ortadan Kalktığı Haller:

- Aydınlatma, bir yükümlülük olmasına karşın bazı hallerde ortadan kalmaktadır.
 - *Doğal afet, savaş anı ve toplu kazalar ile koma hali* gibi durumlarda hekimin hastayı aydınlatma görevinden söz edilemeyecektir
- Çünkü burada ivedilik söz konusu olmaktadır !

Bakım Görevi:

- Bir hastanın acil servise başvurmasıyla birlikte acil personelinin, sağlık profesyoneli – hasta ilişkisi başlar
- Acil personeli, acil servise başvuran hastanın sağlık gereksinimlerini hastane adına ! en uygun şekilde değerlendirme sorumluluğunu paylaşır
- ‘**Görev**’ kanunlarla tanınmış bir zorunluluktur

Bakım Görevi:

- Hastalar sağlık ekibi tarafından görülmeden acil servisten ayrılmayı seçebilir;
 - ❑ acil personeli onları engellememeli
 - ❑ olası sonuçları hakkında kendilerini uyarmalı (sorumlu !)
 - ❑ uygun şekilde şahitler huzurunda bu kararın hastalar tarafından alındığı kayıt altına alınmalıdır

Bakım Görevi: (değerlendirme kapasitesi)

- Bununla beraber,
 - ❑ bilinç durumu bozukluğu olan
 - ❑ ilaç ve alkol kullanımı veya mental hastalık nedeniyle kognitif bozukluğu olan
 - ❑ reşit olmayan
 - ❑ riski değerlendiremeyen
 - ❑ iletişim kurulamayan (entellektüel kapasite, dil vs.) durumlarda (olgularda)

bu yöntem uygun değildir

İhmal:

- Acil personelinin her hastaya makul standartlarda sorumlu davranma sorumluluğu vardır
- Eğer bu sorumlu davranma yaklaşımında hasara/yaralanmaya neden olabilecek bir ihlal söz konusu ise bu ihlal **ihmal** olarak değerlendirilir
- İhmal kanıtlanabilir ise **ihmaldir**

Dokümantasyon Gereklilikleri:

- Tıbbi kayıtlar,
 - tıbbi sağlık ekibinin bir iletişim metodu ve
 - olayların eş zamanlı kaydı hükmündendir
- **Doğru, açık ve veciz** olmalıdır
- Kolay ulaşılabilir ve kolay anlaşılabilir olmaları beklenir

Dokümantasyon Gereklilikleri :

- Gerekli dokümantasyon standartları:
 - ❑ Hastanın adı soyadı
 - ❑ Kayıt günü ve saati
 - ❑ Primer şikayet/başvuru problemi
 - ❑ Sınırlı ilgili anamnez
 - ❑ İlgili değerlendirme bulguları
 - ❑ Teşhis ve tedavi ..

Dokümantasyon Gereklilikleri:

- Hastanın başka bir sağlık kuruluşuna nakli gerekli görülürse, yapılan her türlü tedavi ve önerilen tedavi şeması açık ve kapsamlı şekilde dokümante edilmelidir.
- Bazı hastalar medikal değerlendirme öncesi ayrılmayı tercih edebilir
 - Bu durumda acil personeli hastanın kararını, verilen tavsiyeleri ve hastaya anlatılan olası olumsuz sonuçları dokümante etmelidir

Gizlilik (Mahremiyet):

- Sağlık çalışanları hastanın mahrem bilgilerini de almış olması beklenir.
 - ❑ Hasta bilgileri muhafaza altında tutulmalıdır !
- Anayasanın 20.maddesinde
 - ❑ *“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.*
 - ❑ *Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”.*

Gizlilik (Mahremiyet):

- Türk Ceza Kanununun 134. Maddesinde
 - “*Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.*”
- 136. Maddesinde
 - “*Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”
- 137/a maddesine göre bu suç
 - *kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde ceza yarı oranında arttırılır*

Gizlilik (Mahremiyet):

- Hasta Hakları Yönetmeliği 21. maddesinde “*Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır. Mahremiyete saygı gösterilmesi ve bunu istemek hakkı Hastanın, sağlık durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmelerin gizlilik içerisinde yürütülmesini de kapsar*” denilmektedir.
- **Otomasyon sistemi !!!** kişisel (adres, telefon) ve tıbbi bilgileri (geçirdiği hastalıklar ve gördüğü tedaviler) yer almaktadır

Hastaların bilgisinin sadece ilgili hekim tarafından görülebilmesi gerekirken sisteme giriş izni olan tüm sağlık personeli tarafından görülmesi kişisel verilerin hukuka aykırı olarak paylaşılması suçunu oluşturmakta MIDİR ???

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi:

■ Bu maddenin (**Madde 280**)

- **1.** fıkrasında, *“Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”*

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi:

- Hastaya ait sırların saklanması temeline
→ insan onuru ve kişilik haklarının bulunduğu ve
→ bunun anayasal koruma altında olduğu belirtilmektedir.
- Ancak bazı özel kanunlarda toplumsal tehlike içeren bulaşıcı bazı hastalıklara ilişkin bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir.
 - Amaç ise toplum sağlığının korunması olmuştur.
 - Bu tip hastalıklarda (AIDS, vs...) suça ilişkin belirti olsun ya da olmasın hekimin bildirim yükümlülüğü doğacaktır.

Gizlilik (Mahremiyet): (zorunlu bildirim sorumluluğu)

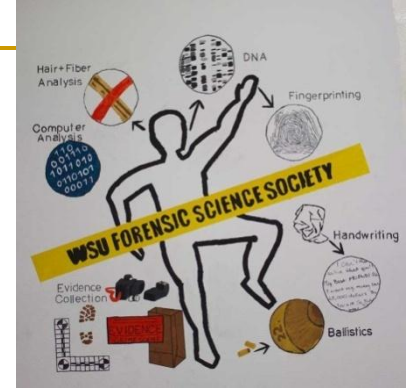

- Eğer bir çocuğun ya da çocukların
 - bakıma muhtaç olabileceği ya da
 - kötü muamele ediliyor olabileceğiyle ilgili herhangi bir şüphe varsa

acil personelinin durumu adli otoritelere ve yargı dairesine bildirim yasal sorumluluğu mevcuttur

Adli Kanıtların Saklanması:

- Acil personeli olası suç kurbanlarını da kapsayacak şekilde;
 - Adli kanıtların saklanması ile ilgili hastane prosedürleri içindeki rolünü bilmelidir (örn. tecavüz veya saldırı)
- Bu prosedürler polis yetkilileriyle irtibatı kapsar ve hastanın rızasını gözetir !

Olgu

- Arrest

Yakını CPR istemiyor

???

- Bilinç açık hasta,

Hastanın durumu kötüleşiyor

Entübasyon ihtiyacı var

Yakınları çıkarmak istiyor

???

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın tanımlanması)

- Adli kanıtın toplanması ve saklanmasında ilk adım adli kanıtın *tanımlanmasıdır*
- Acil personelinin adli vakayla ilgili küçük detayların farkına varması ve kayıt etmesi adli bir olayı ortaya çıkarabilir ya da küçük detayları yok edebilir

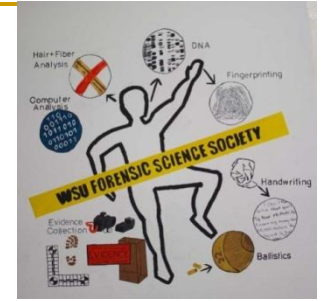
Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın tanımlanması)

- **Örn;** Acil personeli aile içi şiddet mağduru olduğundan şüphelendiği hastada,
 - hastanın ve ailesinin birbirinden tutarsız ifadeleri,
 - hastanın ses tonu ve
 - vücut dilinden yola çıkarak adli vakanın tanımlanmasını sağlayabilir
- Böylelikle daha ileri boyutlara varacak psikolojik ve fizyolojik zararların önüne geçmiş olacaktır

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın tanımlanması)

- **Kanıt;** sanık ya da mağdurun suçun işlenmesi esnasında
 - kullandığı,
 - bıraktığı,
 - uzaklaştırdığı,
 - değiştirdiği ya da
 - kontamine ettiği her şeydir

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın tanımlanması)

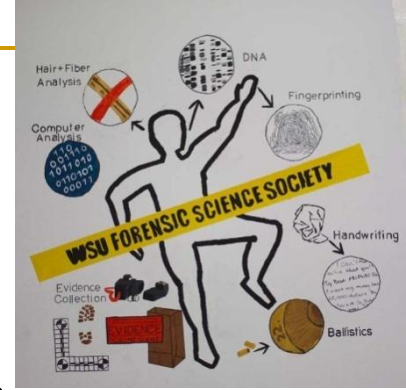
- Fiziksel kanıtlar, *kurşun, giysi, saç, iplik, debris, tükürük, meni, ısırma izleridir*

Hastadan giysilerini yere serilmiş **beyaz/kahverengi kağıt** üzerinde çıkarması istenmelidir.

Kanıtın korunmasını sağlamak için hasta giysilerini çıkarırken odadan çıkılmamalıdır !

- Fiziksel olmayan kanıtlar ise psiko-sosyal öykü alma sırasında, *intihar girişimi, şiddet, suistimal, kendine zarar verme gibi* travma eğiliminin değerlendirilmesidir

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın toplanması)

- Hastanın çıkardığı giysiler ***silkelenmemelidir***,
 - Çünkü silkeleme giysi üzerindeki kanıtların düşmesine ve kaybolmasına neden olabilir.
- Giysiler mümkünse ***katlanmamalı***,
 - Katlanması gerekiyorsa kıyafetin birbirinin üstüne gelecek kısımlarına kağıt yerleştirilmelidir.
- Hasta aynı zamanda ***ayakkabılarını*** da çıkarmalıdır çünkü ayakkabılar önemli ipucu olabilir
- Giysilere mümkün olduğu kadar az dokunulmalı ve giysiler çıkarılırken mutlaka eldiven giyilmelidir

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın toplanması)

- Hastanın giysileri çıkarılacaksa asla el gücü kullanarak yırtılmamalı, giysiler kesilmelidir
 - Kesme işlemi varsa yaralı alandan uzak ve giysi dikişleri boyunca yapılmalıdır.
- Hasta sedye üzerinde yatarak getirilmiş ise üzerinde yattığı çarşafta kanıt olarak korunmalıdır
- Giysiler kağıt paketlere yerleştirilmeli ve kıyafetler kesilmiş ise “*giysiler kesildi*” yazısı bulunan bir kart konmalı ya da hasta dosyasına kayıt edilmelidir

Adli Kanıtların Saklanması: (kanıtın toplanması)

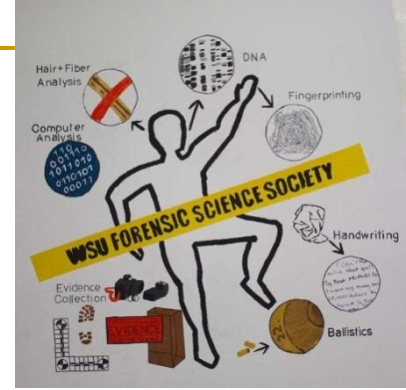

■ Yaradan yabancı objeleri arındırmak amaçlı,

- ❑ yarayı yıkamak ya da
- ❑ hastanın vücudunu silmek,
- ❑ yıkanmasına izin vermek

özellikle ateşli silah yaralanmalarında ve cinsel saldırılarda kanıtların kaybolmasına neden olabilmektedir

Adli Kanıtların Saklanması:

- Adli vakalarda,
 - ❑ hastanın giysileri ve şahsi eşyaları gelişigüzel ortaya bırakılmamalı,
 - ❑ polis memuru dışındakilere teslim edilmemeli ve
 - ❑ aile üyelerinin hastanın giysilerini almasına izin verilmemelidir

Adli Kanıtların Saklanması:

- Acil serviste, kilidi bulunan camlı ve raflı bir dolapta kanıtların teslim edilene kadar saklı tutulması adli kanıtların korunmasında son derece önemlidir.
- Çünkü acil servislerde kanıtları toplamadaki problem çoğunlukla adli kanıtları tanıma ve toplamadaki başarısızlık değildir → sıklıkla kanıtların gerektiği gibi saklanması bir başarısızlık vardır

Adli Kanıtların Saklanması:

- **Türk Ceza Kanunu (madde 281)** «*Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, hapis cezası ile cezalandırılır*»
- «*Kamu görevlisi tarafından görevi ile bağlantılı olarak işlenmesi ağırlaştırıcı sebeptir*» demektedir.

Teşekkür ederim.
